

SHARQ VA G'ARB ADABIYOTIDA QO'RQUV MOTIVINING BADIY-  
FALSAFIY TALQINI

(ABDULLA QAHHOR VA JORJ ORUELL IJODI MISOLIDA)

**Homidov Humoyun Ramazon o'g'li**

*Turon universiteti Xorijiy tillar kafedrasida o'qituvchisi*

**Jumayeva Sevinch Rashid qizi**

*3 – kurs talabasi*

[humoyunhamidov19@gmail.com](mailto:humoyunhamidov19@gmail.com)

Orcid iD: 0009-0007-4710-5650

**Abstract:** *This article provides a comparative analysis of the artistic interpretation of the fear motif within the framework of modernist literature of the twentieth century. The study is based on the works of Abdulla Qahhor, representing Eastern literature, and George Orwell, a key figure of Western literature. The article examines the psychological, social, and ideological dimensions of fear and demonstrates its function as a major modernist device expressing the conflict between the individual and society. In Qahhor's works, fear is portrayed as an internal and social phenomenon shaped by moral pressure and everyday hardship, whereas in Orwell's fiction it functions as a systematic instrument of totalitarian control over human consciousness. The comparative approach highlights both shared modernist features and cultural differences in Eastern and Western literary traditions.*

**Keywords:** *fear motif, modernism, comparative literature, Abdulla Qahhor, George Orwell, psychological representation, totalitarianism, literary consciousness.*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada XX asr adabiyotida muhim estetik hodisa bo'lgan modernizm doirasida qo'rquv motivining badiiy talqini qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot Sharq va G'arb adabiyotining yorqin vakillari — Abdulla Qahhor va Jorj Oruell ijodi misolida olib boriladi. Maqolada qo'rquv motivining psixologik, ijtimoiy va mafkuraviy qatlamlari ochib berilib, uning modernistik tafakkurda shaxs va jamiyat o'rtasidagi ziddiyatni ifodalovchi muhim badiiy vosita ekanligi asoslab beriladi. Qahhor ijodida qo'rquv ijtimoiy muhit va ichki ruhiy bosim natijasi sifatida talqin qilinsa, Oruell asarlarida u totalitar tuzumning ongni boshqarish mexanizmi sifatida namoyon bo'lishi aniqlanadi. Qiyosiy tahlil Sharq va G'arb modernizmining umumiy va farqli jihatlarini yoritishga xizmat qiladi.*

**Kalit so'zlar:** *qo'rquv motivi, modernizm, qiyosiy adabiyotshunoslik, Abdulla Qahhor, Jorj Oruell, psixologik tasvir, totalitar jamiyat, badiiy tafakkur.*

**Аннотация:** *В данной статье рассматривается художественная интерпретация мотива страха в контексте модернистской литературы XX века на основе сравнительного анализа творчества Абдуллы Каххара и Джорджа Оруэлла. В исследовании раскрываются психологические, социальные и идеологические аспекты мотива страха, который в модернизме выступает важным средством выражения конфликта между личностью и обществом. В*

произведениях Каххара страх представлен как внутренняя и социально обусловленная форма духовного напряжения, тогда как в творчестве Оруэлла он функционирует как механизм тоталитарного контроля над сознанием человека. Сравнительный анализ позволяет выявить как общие черты модернистского мышления, так и различия между восточной и западной литературными традициями.

**Ключевые слова:** мотив страха, модернизм, сравнительное литературоведение, Абдулла Каххар, Джордж Оруэлл, психологизм, тоталитарное общество, художественное мышление.

XX asr adabiyotida modernizm inson ruhiyati, ijtimoiy bosim va mavjudlik inqirozini badiiy ifodalashning yetakchi yoʻnalishiga aylandi. Ushbu davr adabiyotida qoʻrquv motivi nafaqat individual psixologik holat, balki jamiyat va shaxs oʻrtasidagi ziddiyatni ochib beruvchi estetik vosita sifatida namoyon boʻldi. Sharq va Gʻarb adabiyotida modernistik tafakkur turli madaniy zaminlarda shakllangan boʻlsa-da, qoʻrquv motivi ularni umumiy ruhiy maydonda birlashtiradi. Ushbu maqolada Abdulla Qahhor (Sharq) va Jorj Oruell (Gʻarb) ijodida qoʻrquv motivining modernistik talqini qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Modernizm adabiyotda anʼanaviy realizmdan voz kechib, inson ongining ichki jarayonlari, qoʻrquv, xavotir va begonalashuvni markazga olib chiqdi. G. Lukach modernizmni “inson va jamiyat oʻrtasidagi uygʻunlikning buzilishi” bilan izohlaydi.[1] Z. Freyd nazariyasiga koʻra, qoʻrquv ong osti ziddiyatlarining badiiy shaklda namoyon boʻlishidir.[2] Shuningdek, modernistik matnlarda qoʻrquv koʻpincha ochiq tahdid emas, balki yashirin, doimiy psixologik bosim sifatida tasvirlanadi.

Abdulla Qahhor ijodida qoʻrquv motivi tashqi dramatik voqealardan koʻra, ichki ruhiy holat, ijtimoiy muhit va insoniy ojizlik bilan bogʻliq holda tasvirlanadi. “Oʻgʻri”, “Bemor”, “Dahshat” kabi hikoyalarida qoʻrquv ochiq zoʻravonlik emas, balki jamiyatdagi adolatsizlik, qashshoqlik va ijtimoiy bosim natijasida yuzaga keladi.[3] Qahhor qahramonlari koʻpincha sukutda yashaydi, ularning qoʻrquvi ovozsiz, ichki va davomlidir. Bu holat modernistik adabiyotga xos boʻlgan psixologik minimalizm orqali ifodalanadi. Qoʻrquv bu yerda shaxsni sindiruvchi kuch emas, balki uning ichki fojeasini ochib beruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Qahhor realizm va modernizm chegarasida turib, qoʻrquvni ijtimoiy fojia darajasiga koʻtaradi.[4]

Jorj Oruell ijodida, xususan, “1984” romanida qoʻrquv motivi totalitar tizimning asosiy boshqaruv mexanizmi sifatida talqin qilinadi. Bu yerda qoʻrquv individual emas, balki tizimli, rejalashtirilgan va doimiy nazorat ostidagi holatdir.[5] Oruell qahramoni Uinston Smit doimiy kuzatuv, jazodan qoʻrquv va xotira yoʻqotilishi xavfi ostida yashaydi. Modernistik jihatdan Oruell qoʻrquvni ekzistensial xavotir, shaxsiy erkinlikning yemirilishi va tafakkur inqirozi bilan bogʻlaydi. Qoʻrquv insonni nafaqat jismonan, balki maʼnaviy jihatdan ham boʻysundiradi. Oruell matnida qoʻrquv til, xotira va haqiqat tushunchalarini yoʻq qiluvchi kuch sifatida namoyon boʻladi.[6]

Abdulla Qahhor va Jorj Oruell ijodida qoʻrquv motivi umumiy modernistik xususiyatlarga ega boʻlsa-da, ularning badiiy talqini turlicha. Qahhor ijodida qoʻrquv

ijtimoiy hayotning past qatlamlarida shakllanadigan ichki fojidadir. Oruelda esa qo‘rquv yuqoridan boshqariladigan siyosiy mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Qahhor qahramoni qo‘rquvdan qochmaydi, balki u bilan yashaydi; Oruell qahramoni esa qo‘rquv orqali shaxs sifatida yo‘q qilinadi. Shu jihatdan, Sharq modernizmida qo‘rquv sukut va sabr, G‘arb modernizmida esa qarshilik va sinish orqali ifodalanadi.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhor va Jorj Oruell ijodida qo‘rquv motivi modernistik adabiyotning muhim estetik komponenti sifatida namoyon bo‘ladi. Qahhor ijodida qo‘rquv insoniy fojiani ichki va ijtimoiy qatlamlarda ochib bersa, Oruell asarlarida u totalitar tuzumning mafkuraviy quroli sifatida talqin qilinadi. Ushbu qiyosiy tahlil Sharq va G‘arb modernizmi o‘rtasidagi umumiylik va farqlarni aniqlash imkonini beradi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Lukács, G. The Theory of the Novel. London: Merlin Press, 1971.
2. Freud, S. Anxiety and Civilization. New York: Norton, 1961.
3. Qahhor, A. Tanlangan asarlar. Toshkent: G‘afur G‘ulom, 1987.
4. Qo‘shjonov, M. O‘zbek hikoyachiligi va psixologik tahlil. Toshkent: Fan, 1999.
5. Orwell, G. Nineteen Eighty-Four. London: Secker & Warburg, 1949.
6. Fromm, E. Escape from Freedom. New York: Farrar & Rinehart, 1941.

